

KREDITNING MOHIYATI VA ZARURLIGI

Абсаматов Аскар Эргашович

Termiz Davlat Universiteti

Moliya kafedrası o`qituvchisi

Annotatsiya: Ma'lumki, pul mablag'lariga ko'p hollarda kreditlarga olingan mablag'lar, korxonalarining hisob varaqasidagi mablag'lar va naqd pullar, aylana mablag'lar va moliyaviy resurslar kiradi. Ushbu maqolada Kreditning mohiyati hamda xalq uchun uning ahamiyati haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: *pul, kredit, bank tizimi, kredit iqtisodiy kategoriya, qarz, moddiy boyliklari, turli mashina va mexanizmlar, iqtisodiy munosabatlar.*

ПРИРОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КРЕДИТА

Абсаматов Аскар Эргашович

Термезский государственный университет

Преподаватель кафедры финансов

Деньги и банки

Аннотация: Известно, что к денежным средствам в большинстве случаев относятся средства, взятые по кредитам, денежные средства и наличные деньги на счетах предприятий, оборотные средства и финансовые ресурсы. В этой статье говорится о природе кредита и его значении для людей.

Ключевые слова: деньги, кредит, банковская система, экономическая категория кредита, долг, материальные блага, различные машины и механизмы, экономические отношения.

NATURE AND NEED OF CREDIT

Absamatov Askar Ergashovich

Termiz State University

Teacher of the Department of Finance

Money and banks

Abstract: It is known that funds in most cases include funds taken on loans, funds and cash in the accounts of enterprises, working capital and financial resources. This article talks about the nature of credit and its importance for the people.

Key words: money, credit, banking system, credit economic category, debt, material wealth, various machines and mechanisms, economic relations.

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida bozor munosabatlarini qaror toptirish dolzarb tadbirlardan bo'lgan pul, kredit va bank tizimida ham chuqur o'zgarishlarni amalga oshirishni taqozo qildi. Bozor munosabatlariga o'tish iqtisodiy kategoriya sifatida pulning, kreditning, foiz, soliq va boshqa kategoriyalarning mohiyati va ahamiyatiga yangicha yondashish zarurligini taqozo qiladi.

Bozor munosabatlariga o'tish sharoitida bank-moliya tizimining ahamiyati tubdan o'zgarmoqda. Bozor munosabatlarini boshqarish sohasida davlat tomonidan olib boriladigan barcha ishlarning og'irlik markazi ana shu tizimlarga ko'chdi. Shu sababli, bank tizimini takomillashtirish, banklarning mustaqilligi va pul muomalasidagi ahvol uchun javobgarligini oshirish, pul-kredit munosabatlarini tartibga solish, so'mning barqarorligi va yuksak nufuzini ta'minlash sohasidagi muammolarni o'rganish, shuningdek, tegishli ilmiy xulosalar chiqarish va tavsiyalarni ishlab chiqish o'ta dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Kredit - bu vaqtincha bo'sh turgan pul mablarlarini ma'lum muddatga, haq to'lash sharti bilan qarzga olish va qaytarib berish yuzasidan kelib chiqqan iqtisodiy munosabatlar yig'indisidir.

Kredit yordamida tovar - moddiy boyliklari, turli mashina va mexanizmlar sotib olinadi, iste'molchilarning mablag'lari etarli bo'lmagan sharoitda to'lovni kechiktirib tovarlar sotib olishlari va boshqa har xil to'lovlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Kredit iqtisodiy kategoriya bo'lib, ijtimoiy munosabatlarning aniq bir ko'rinishi sifatida yuzaga chiqadi.

Ijtimoiy-

iqtisodiy tizimda kreditning o'rnini va roli u bajarayotgan funksiyalari bilan aniqlanadi. Kreditning funksiyasi bu kreditning iqtisodiyotda faoliyatining muayyan ravishda namoyon bo'lishidir.

Kreditor va qarz oluvchi o'rtasidagi munosabat shunday aniqlanadiki, bunda kreditor qarz oluvchiga resurslarni taklif qiladi, qarz oluvchi bu resurslarni ishlatadi va qarzga beriluvchi qiymat kreditor va qarz oluvchi o'rtasida aylanadi.

Bu erdan kreditning birinchi funksiyasi kelib chiqadi.

Kredit iqtisodiy kategoriya bo'lib, ijtimoiy munosabatlarning aniq bir ko'rinishi sifatida yuzaga chiqadi. Kredit har qanday ijtimoiy munosabat emas, balki ijtimoiy ishlab chiqarish mahsuli, qiymatning harakati, qarz beruvchi va qarz oluvchi o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni ifodalovchi kategoriyadir.

Kreditning mohiyati uning ichki belgilarini ochib berishga qaratilgan. Kreditning mohiyatini ochish - bu uning sifatlarini, kreditning muhim tomonlarini, uni iqtisodiy munosabatlar tizimining bir elementi sifatida ko'rsatuvchi asoslarini bilish demakdir.

Iqtisodchi olimlardan Qodirov A., Pessel M. Kredit iqtisodiy kategoriya bo'lib, unda ishlab chiqarish munosabatlari o'z aksini topadi va davlat, xo'jalik tashkilotlari, korxonalar va muassasalar bir-biriga kreditni ma'lum vaqtga, uni qaytarib berish va to'lash sharti bilan beradilar deb ta'kidlaydilar.

Yuqoridagi fikrlarga asoslangan holda kreditning ba'zi muhim tomonlari aniqlanadi:

- birinchidan, uning ijtimoiy mahsulot yaratish, milliy daromad va pul resurslarini qayta taqsimlashga bog'liqligi;
- ikkinchidan, kreditning harakat shakliga (tovar yoki pul tarzida) ega ekanligi; 5
- uchinchidan, takror ishlab chiqarishdagi harakatning asosiy hal etuvchi belgisi (qarz) ekanligi va hakoza.

Berilgan kreditni qaytarib berish shart. U huddi shu sifati bilan moliyadan farq qiladi. Bir qator iqtisodchilarning fikricha, kredit jamiyatdagi vaqtinchalik bo'sh pul mablag'larini yig'ish va ularni taqsimlash shaklidir.

Kredit munosabatlarida sub'ektlar ikki xil bo'ladi:

1.Kreditor (qarz beruvchi) 2.qarzdor (qarz oluvchi)

Kredit ob'ekti - bu (kreditor) qarz beruvchidan qarz oluvchiga beriladigan va qarz oluvchidan qarz beruvchiga qaytib beriladigan qiymatdir. Bunda qarzga berilgan mablag' o'z qiymatini saqlab qolishi kreditning asosiy xususiyati hisoblanadi. Kredit tarkibi uning elementlari birligini ifodalaydi.

Kredit tovar-pul munosabatlari mavjud sharoitdagi takror ishlab chiqarish jarayonining ajralmas bir qismi bo'lib, tovar ishlab chiqarish kredit munosabatlari vujudga kelishining tabiiy asosi hisoblanadi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, kreditning ob'ektiv zarurligi takror ishlab chiqarish jarayonida fondlarning doiraviy aylanishi qonuniyatlariga asoslangandir. Kreditga zaruriyat tug'ilganda, quyidagi manbalardagi bo'sh mablag'lardan kredit resurslar sifatida foydalanish mumkin:

1.Asosiy fondlarni tiklash, kapital ta'mirlash uchun ajratiladigan amortazatsiya sifatidagi pul mablag'lari;

2.Tovarlarni sotish va yangi moddiy resurslarni sotib olish vaqtlarining birbiriga mos kelmaganligi tufayli yuzaga kelgan bo'sh pul mablag'lari;

3.Tovarlarni sotishdan tushgan tushum bilan ish haqini to'lash vaqtlari orasida vaqtincha bo'sh turib qolgan pul mablag'lari;

4.Kengaytirilgan takror ishlab chiqarish jarayonida yig'iladigan va kapitallashtirish uchun mo'ljallangan qo'shimcha mablag'lar;

5.Shaxsiy sektor daromadlari, jamg'armalari va boshqa bo'sh pul mablag'lari. Har qanday iqtisodiy kategoriya o'zining funktsiyalariga ega bo'lgani kabi kredit ham o'zining bir qator funktsiyalariga ega.

Kreditning funktsiyalari quyidagilardan iborat:

1.Qarzga beriluvchi qiymatni vaqtincha foydalanishga berish funktsiyasi.

2.Qayta taqsimlash funktsiyasi.

3. Muomala xarajatlarini tejash funktsiyasi.

4. Kapital to'planishining jadallashuvi va kontsentratsiyalashuvi funktsiyasi.

5. Muomalaga to'lov vositalarini chiqarish funktsiyasi.

Iqtisodiy kategoriya sifatida kredit bir necha tamoyillarga ega. Bular:

1) kreditning qaytib berilishliligi,

2) kreditning muddatliligi,

3) kreditning ta'minlanganliligi,

4) [kreditning maqsadliligi](#),

5) kreditning to'lovliligi,

6) kreditning samaradorligi

Xulosa qilib aytish mumkinki, kreditning ob'ektiv zarurligi takror ishlab chiqarish jarayonida fondlarning doiraviy aylanishi qonuniyatlariga asoslangandir.

28

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. T.: O'zbekiston, 2012

2. O'zbekiston Respublikasi qonuni. Bank va bank faoliyati to'g'risida. 2019-yil 5-noyabr.

3. Karimov I.A. "O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida" O'zbekiston 2011.

4. Shodmonov Sh.Sh., G'afurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi (darslik). – T., «Fan va texnologiya» nashriyoti, 2009. – 734 b.

5. Sh.Z.Abdullaeva «Pul, kredit va banklar». Toshkent, «Moliya», 2000 yil.

6. V.A.Chjen «Moliya va pul bozorlari». Toshkent, «Iqtisodiyot va huquq dunyosi», 2019 - yil.

7. Bekmurodov A., Tojiev R., Qurbonov X., Alimardonov M. O'zbekiston iqtisodiyotni liberallashtirish yillarida. 4-qism. Moliya va bank tizimidagi islohotlar samarasi. T.: TDIU, 2005. – 63 b.